

ISBN NO : 978-605-05-1617-3
ESER ADI : HAK ARAMA KURUMLARI VE OMBUDSMANLIK
YAZAR ADI : HASAN TAHSİN FENDOĞLU
YAYIM YILI : 2023

HAK ARAMA KURUMLARI VE OMBUDSMANLIK

ÖDEMELİ İSTEME VE GENEL DAĞITIM

YETKİN Basım Yayım ve Dağıtım A.Ş.

Strasburg Caddesi No: 31/A 06430 Sıhhiye / ANKARA

Tel : 0 (312) 231 42 34 (35) – 232 03 43 Faks: 229 87 85

Şube: Abide-i Hürriyet Cad. No: 158 34381 Şişli / İSTANBUL

Tel: 0 (212) 234 50 56 (57) Pbx Faks: 0 (212) 234 50 58

e-mail: yetkin@yetkin.com.tr <http://www.yetkin.com.tr>

Yayınevi Sertifika No: 47453

Yayın Kodu: ISBN 978-605-05-1617-3

© Yetkin Yayınları 2023

Dizgi: YETKİN Elektronik Yayıncılık Sistemleri

Baskı: YETKİN BASIMEVİ

Kâzım Karabekir Caddesi No: 95/7-8-10

Tel: 0 (312) 341 00 06 06060 ANKARA

Matbaa Sertifika No: 47452

Prof. Dr. Hasan Tahsin FENDOĞLU

**HAK ARAMA KURUMLARI VE
OMBUDSMANLIK
(TÜRKİYE'DE İNSAN HAKLARI KURUMSALLAŞMASI)**

**Gözden Geçirilmiş, Ekler Yapılmış
2'nci Baskı**

Ankara 2023

Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, Kanun no. 6216, Kabul Tarihi, 30. 03. 2011, Resmi Gazete, Sayı, 27894, Tarih, 3 Nisan 2011.

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İnsan Hakları Merkezi (2005), İnsan Hakları Ulusal Kurumları: Dünya ve Türkiye, Uluslar arası Konferans, 5-6 Aralık 2005.

Bengt Wieslander (2005), The Parliemantary Ombudsman in Sweden, Second Revised Edition, Sweden.

Christian Le Roux (2009), :“The Role of the Ombudsman in Protection and Promotion of Human Rights”, International Human Rights Conference, Dedeman Hotel, 21-23 May, Ankara, s. 99-109, s.125.

Complaints Against the Police-Their Handling by the National Human Rights Structures, Arranged by Council of Europe Commissioner for Human Rights, St Petersburg, Russia, 20-21 May 2008.

Fendoğlu, Hasan Tahsin (2000), “Uluslararası İnsan Hakları Belgelerinin Uygulanmasında ‘Bağımsız Ölçü Norm’ veya ‘Destek Ölçü Norm’ Sorunu”; Anayasa Mahkemesinin 38. Kuruluş Yıldönümü, “Temel Hak ve Özgürlüklere ilişkin Uluslararası Normların İç Hukukumuza Etkileri”, Anayasa Yargısı Sempozyumu, Bildiri, Anayasa Mahkemesi Yayını, Anayasa Yargısı.

Fendoğlu, Hasan Tahsin (2010), Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık), Analiz, Stratejik Düşünce Enstitüsü Yayını, Ankara.

First Meeting of the Mediterranean Institutions of Divan al Medhalim, Mediators and Ombudsman, Rabat 8-9-10 November 2007.

Gabriele Kucsko-Stadlmayer, The Spread of the Ombudsman Idea in Europe, June 12, 2009, www.theioi.org/.../IOI_publications_world%20conference_Stockholm_2009_Kucsko-Stadlmayer, 23.10.2012.

Göztepe, Ece (1998), Anayasa Şikâyeti, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara.

Göztepe, Ece (2011), Türkiye’de Anayasa Mahkemesi’ne Bireysel Başvuru Hakkının (Anayasa Şikâyeti) 6216 Sayılı Kanun Kapsamında Değerlendirilmesi, An Assessment of the Right to Constitutional Complaint

In Turkey in Light of the Law no. 6216, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2011 (95), s. 13–40.

<http://en.wikipedia.org/wiki/Certiorari>, 27.9.2012.

<http://en.wikipedia.org/wiki/Mandamus>, 27.9.2012.

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/execution/themes/interlaken/index_EN.asp, 27.9.2012.

<http://www.venice.coe.int/>, 27.9.2012.

<http://staatsrecht.honikel.de/en/>, 27.9.2012, 23.10.2012.

<http://www2.ohchr.org/english/law/parisprinciples.htm>, 23.10.2012.

<http://www2.ohchr.org/english/bodies/cat/opcat/index.htm>, 23.10.2012.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/en:HTML>, 23.10.2012.

<http://www.accessmylibrary.com/article-1G1-247965260/turkish-negotiator-eu-official.html>, 23.10.2012.

Huntington, Samuel P. (2003), *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*, Simon and Schustre, New York, London, Toronto, Sydney, New York.

İnsan Hakları Başkanlığı (<http://www.ihb.gov.tr>, 20.10.2012.

Karakaş, Işıl (2009), “Evrensellik/İkincillik Problematiđi Karşısında AİHM”, Uluslararası İnsan Hakları Konferansı, Düzenleyen, Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı, Dedeman Otel, Mayıs, 2009.

Karakamisheva (2011), Tanja, “Constitutional Complaint-Procedural and Legal Instrument For Development of the Constitutional Justice (Case Study – Federal Republic of Germany, Republic of Croatia, Republic of Slovenia and Republic of Macedonia”,
http://www.venice.coe.int/WCCJ/Papers/MKD_Karakamisheva_E.pdf, 20.10.2012.

Kalliope Spanou (2009), “Ombudsman: An Institution for The Realisation of Rights”, Düzenleyen, Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı, Dedeman Otel, Mayıs, Ankara.

Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu (KDKK), T.C.Resmi Gazete, 29 Haziran 2012, 28338, kanun no. 6328, kabul tarihi, 14.6.2012.

Kılınç, Bahadır (2008), "Karşılaştırmalı Anayasa Yargısında Bireysel Başvuru Kurumu ve Türkiye Açısından Uygulanabilirliği" Anayasa Yargısı, 25, Ankara, s. 20–59.

Mellinghof, Rudolf (2009), Federal Almanya Cumhuriyeti'nde Anayasa Şikâyeti, Anayasa Yargısı, Cilt 26, s. 32–44,
[http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/ Rudolf Mellinghof.pdf](http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/Rudolf_Mellinghof.pdf), 19. 10. 2012.

Sağlam, Musa (2005), "Bireylerin Anayasa Mahkemesine Başvurusu", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sy. 60.

Paczolay, Peter (2009), "Anayasa Şikâyeti: Bir Karma Çözüm mü?", "Constitutional Complaint", Anayasa Yargısı Cilt no. 26, 2009, s. 313-320,
[http://www.anayasa.gov.tr/ files/pdf/anayasa_yargisi/.pdf](http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/.pdf), 23. 10. 2012.

Rights of Persons Deprived of Their Liberty: The Role of National Human Rights Structures Who are OPCAT Mechanisms and of Those Who are Not", Arranged by Council of

Europe Commissioner for Human Rights and University of Padua, Italy Padua, 9-10 April 2008.

Rudolf Mellinghof (2009), "Federal Almanya Cumhuriyeti'nde Anayasa Şikâyeti", Anayasa Yargısı, Cilt 26 (2009), ss. 32–44,
[http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/ Rudolf Mellinghof.pdf](http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/Rudolf_Mellinghof.pdf), 19. 10. 2012.

Sağlam, Musa-Ekinci, Hüseyin (2012), 66 Soruda Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru, Anayasa Mahkemesi Yayını, Ankara.

Steven L. Emanuel (2011), Constitutional Law, Emanuel Law Outlines, Wolters Kluwer, 29 Edition, USA.

Study Visit to France (Strasbourg) and Luxemburg), 15–20 October 2007. "Project on Support for the Implementation of Human Rights Reforms in Turkey", Arranged by Council of Europe.

The Constitution of Sweden.

The European Ombudsman,
<http://www.ombudsman.europa.eu/en/cases/decision.faces/en/10719/html.bo>
okmark, 20.10.2012.

Turhan, Mehmet (1991), "Anayasamız ve Demokratik Toplum Düzeninin Gerekleri", Anayasa Yargısı, Ankara.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin (TOBB) 2000 tarihli Anayasa Önerisi, Hukuk ve Hayat Dergisi, Sayı 6, Yıl 2008.

Türkiye Barolar Birliği'nin (TBB) Anayasa Önerisi, Hukuk ve Hayat Dergisi, Sayı 6, Yıl 2008.

Türkiye İnsan Hakları Kurumu Kanunu (TİHKK) (2012), T. C. Resmi Gazete, 30. 06. 2012, Sayı, 28339, kanun no. 6332, kabul tarihi, 21. 6. 2012.

USA Ombudsman (http://www.usombudsman.org/en/About_Us/, 20.10.2012).

Uzun, Cem Duran (2012), Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Yolu (Anayasa Şikâyeti), Beklentiler ve Riskler, SETA Analiz.

Adalet Bakanlığı: **İnsan Hakları Eylem Planı ve Uygulama Takvimi (Özgür Birey, Güçlü Toplum, Daha demokratik bir Türkiye)**, T. C. Adalet Bakanlığı Yayını, Nisan 2021 (ss. 142).

Adalet Bakanlığı: **Action Plan on Human Rights (Free Individual, Strong Society, More Democratic Türkiye)**, Ministry of Justice of the Republic of Türkiye, March 2021, (ss. 130).

Adalet Bakanlığı: **Action Plan on Human Rights and Implementation Schedule (Free Individual, Strong Society, More Democratic Türkiye)**, April 2021, Ministry of Justice of the Republic of Türkiye, (ss. 158).

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (AÜSBF) İnsan Hakları Merkezi: **İnsan Hakları Ulusal Kurumları: Dünya ve Türkiye, Uluslararası Konferans**, 5-6 Aralık 2005, Ankara, 2005.

AKDAĞ, Mustafa: **Türkiye'nin İktisadi ve İçtimai Tarihi**, C. I (1243-1453), İst. 1977, C. II, (1453-1559), İst.1974, Cem Yayınevi.

ALABAY, Sinem: **Türkiye'de İdare İçindeki İnsan Haklarına İlişkin Birimlerin İncelenmesi**, Yüksek Lisans tezi, Muş Alparslan Üniversitesi, SBE, kamu Yönetimi ABD, Muş 2015,

Ali Haydar Efendi: **Dürerü'l-Hükkam**, C. XVI (K. ul Kaza), İstanbul, 319.

AVŞAR, B. Zakir: **Ombudsman, İyi Yönetilen Türkiye İçin Kamu Hakemi**, Ankara, 2007.

AKINCI, Müslüm: **Bağımsız İdari Otoriteler ve Ombudsman**, Beta, İstanbul, 1999.

- ARAS, Zeliha-ALTINOK, Emre Baturay: “**Türkiye’de Bilgi Edinme Hakkı ve Uygulama Sorunları**”, Ankara Barosu Dergisi, Yıl 67, Sy. 1, Kış 2009, ss. 107-111.
- ATAMAN, Taykan: “**İngiltere’de Ombudsman Kurumu**”, Türk İdare Dergisi, Eylül, 1993, Sy. 400.
- AZAD, GHULAM MURTAZA: **Judicial System of İslâm**, İslamabad, 1987.
- Bengt Wieslander: **The Parliemantary Ombudsman in Sweden**, Second Revised Edition, Printed in Sweden 2005, 1+160.
- Bjorg UNSTAD: “**Presentation of the Norvegian Equality and Anti-discrimination Ombudsman**”, International Human Rights Conference, Dedeman Hotel, 21-23 May, Ankara, 2009.
- Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik (Resmî Gazete Tarihi: 27.04.2004, Resmî Gazete Sayısı: 25445). (Kıs: 2004, Esas ve Usuller Yönetmeliği).
- Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu (BEDK): **Bilgi Edinme Hakkı Mevzuatı**, Güncellenmiş 3. Baskı, Ankara, Ocak 2022, ss. 1+86, BEDK Yayın No. 5.
- Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu (BEDK) (The Review Board of Access to Information (RBAI): **Legislation On the Right to Information**, Second Edition, Ankara, January 2021, ss. 1+68, Publication of the Review Board of Access to Information 6.
- Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu (BEDK): **25 Soruda Bilgi Edinme Hakkı**, Güncelleştirilmiş 2. Baskı, Ankara, Haziran 2021, ss. 1+44, BEDK Yayın No. 7.
- Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu (BEDK): **BEDK Kararları Işığında Bilgi Edinme Hakkı Kanunu**, Güncellenmiş, Ekler Yapılmış, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Ankara, Ocak 2022, ss. 1+288, BEDK Yayın No. 8.
- Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu (BEDK): **Uluslararası Boyutuyla Bilgi Edinme Hakkı ve İtiraz Mercileri**, Ekler Yapılmış İkinci Baskı, Ankara, Ağustos 2022, ss. 1+134, BEDK Yayın No. 9.
- Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu (BEDK): **Bilgi Edinme Hakkı Ulusal Sempozyumu, 06 Ocak 2022**, Ankara, ss. 1+280, Ankara, 2022, BEDK Yayın No. 10.

- Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu (BEDK): **Bilgi Edinme Hakkı Ulusal Sempozyumu, 16 Mart 2022**, Ankara, ss. 1+174, Ankara, 2022, BEDK Yayın No. 11.
- Catarina Sampaio Ventura: **“Ombudsmanship of Portuguese”**, Provedor de Justica of Portuguese, International Human Rights Conference, Dedeman Hotel, 21-23 May, Ankara, 2009.
- Christian Le Roux: **“The Role of the Ombudsman in Protection and Promotion of Human Rights”**, International Human Rights Conference, Dedeman Hotel, 21-23 May, Ankara, 2009, s. 99-109.
- Constitution of the Portuguese Republic**, Seven Revision 2005, Text according to Constitutional Law no. 1/2005, article, 23.
- DEMİR, Galip: **“Ombudsman Kurumunun Tarihsel Gelişimi ve Hukuk Devletindeki Yeri”**, Hukuk Devletinde Ombudsmanın Rolü Sempozyumu, TBB İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, Nevşehir, 8-11 Mayıs 2004.
- DOĞAN, Kadir Caner: **“Pakistan Ombudsmanı: Yapısal-Kurumsal ve İşlevsel Yönleri”**, Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi, Sayı 13, Haziran 2015, s. 145-157.
- DOĞAN, Kadir Caner: **“Japonya Ombudsmanı: Yapısal-Kurumsal ve İşlevsel Yönleri”**, Global Journal of Economics and Business Studies Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları dergisi, Cilt 4, Sayı 8, s. 26-34.
- DOĞAN, Kadir Caner: **“Ahilik Teşkilatı, Ombudsman ve Etik İlişkisi”**, Global Journal of Economics and Business Studies Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları dergisi, Cilt 7, Sayı 8, s. 28-36.
- DOĞAN, Kadir Caner ve Parlak, Bekir: **“Türkiye’de Ombudsmannın Uygulanabilirlik Analizi: Ampirik Bir Çalışma”**, Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish, Volume 10/10, Summer 2015, s. 749-770.
- EBUL’ULA MARDİN: **“Kadi”** md., MEB. İA, C. VI, İst. 1977.
- Elmira Suleymanova: **“Institute of the Ombudsman in Azerbaijan”**, International Human Rights Conference, Dedeman Hotel, 21-23 May, Ankara, 2009.
- EKLUND, Cleas: **“İsveç’te Parlamento Ombudsmanı”**, Hukuk Kurultayı Ankara, 2000, Ankara Barosu Yayını, C. IV.

- FENDOGLU, Hasan Tahsin: ”**Kamu Denetçiliği Kurumu ve Osmanlı (Ombudsmanship Institution And Ottoman Empire)**”, Adalet Dergisi, Yıl 146, Dönem V1, 2019/1-2, Sayı 62-63, ss. 161-188.
- FENDOGLU, Hasan Tahsin: “**Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) ve Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Hakkı**”, Ankara Barosu Dergisi, Sayı 4, Ankara (2013), ss. 23-49.
- FENDOGLU, Hasan Tahsin: **Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık)**, Analiz, Stratejik Düşünce Enstitüsü Yayınları, Ankara 2010.
- FENDOGLU, Hasan Tahsin: “*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında İfade Özgürlüğü*”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi (TAAD), Özel Sayı, Sayı 25, Yıl 7, 2016, s. 1-20.
- FENDOGLU, Hasan Tahsin: “**Dünyaya İhraç Ettiğimiz En Büyük Marka: (Ombudsmanlık)**”, Türk İdare Dergisi, Ocak-Şubat 2008, s. 29-33.
- FENDOGLU, Hasan Tahsin: “**Interview with Director of Human Rights at the Prime Minister’s Office; Turkey and Human Rights**”, The Diplomatic Observer, Ankara, 2008, s. 35-36.
- FENDOGLU, Hasan Tahsin: “**Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu ile Tanışacak**”, www.sde.org.tr (20 Eylül 2010)
- FENDOGLU, Hasan Tahsin: “**Kamu Denetçiliği Kurumunun Görev ve Yetkileri**”, www.sde.org.tr (28 Eylül 2010).
- FENDOGLU, Hasan Tahsin: “**Kamu Denetçiliğinin Kökleri Osmanlı’dan**”, Stratejik Düşünce Dergisi, Ekim 2010, s. 44 vd.
- FENDOGLU, Hasan Tahsin: “**İyi Yönetişim ve Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık)**”, Medeniyetler İttifakı Uluslararası İnsan Hakları Konferansı, 21–23 Mayıs 2009, ss. 172–195; KDK’nun İngilizcesi için bkz. Ss. 196–208.
- FENDOGLU, Hasan Tahsin: “**Türkiye’de Cezaevleri ve Ceza Politikası**”, www.sde.org.tr (30 Ekim 2010).
- FENDOGLU, Hasan Tahsin: “**Uluslararası İnsan Hakları Belgelerinin Uygulanmasında ‘Bağımsız Ölçü Norm’ veya ‘Destek Ölçü Norm’ Sorunu**”, Anayasa Mahkemesi Yayını, Anayasa Yargısı-2000, Ankara, 2000, ss. 363-384.
- FENDOGLU, Hasan Tahsin: “**2001 Anayasa Değişikliği Bağlamında Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırlanması (ANY., md. 13)**”, Uluslararası Sempozyum, Düzenleyen: Anayasa Mahkemesi, Antalya, 26-27 Nisan 2002.

- FENDOGLU, Hasan Tahsin: “**Ailenin Korunması ve Medya Bağımlılığı**”, II. Uluslararası İnsan Hakları Sempozyumu: Ailenin Korunması Hakkı: Bildiriler Kitabı, 29-30 Nisan 2019, (Elektronik Baskı İçin Bkz. www.tihk. Ailenin Korunması Hakkı Bildiriler Kitabı), Ankara, ss. 336-356.
- FENDOGLU, Hasan Tahsin: *Constitution and Human Rights*, Inonu University Press, 1+240, Malatya, July 2012. İkinci Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020.
- FENDOGLU, Hasan Tahsin: “*Assesment of Ombudsman Role Between the Sivil Society and Authorities*”, Conference of Ombudsman Cultural Dialogue and Human Rights in a Changing Society, Cairo, 17-18 Decembre, 2009.
- FENDOGLU, Hasan Tahsin: “*Türkiye’de İnsan Haklarında Yeni Yapılanmalar*”, Kamu Yönetiminde Değişim ve Güncel Sorunlar, TODAİE 60. Yıl Özel Yayını, 60. Yılında TODAİE, Editör, Eyüp G. İsbir, Ankara, 2013, s. 531-557.
- FENDOGLU, Hasan Tahsin (Düzenleyen): **Uluslararası İnsan Hakları Konferansı**, 21-23 Mayıs 2009, Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı Yayını, Ankara, 2009.
- FENDOGLU, Hasan Tahsin: **Anayasa Yargısı**, 4 üncü Baskı, Ankara 2020, Yetkin Yayınları.
- FENDOGLU, Hasan Tahsin-Köşgeroğlu, Banu Şit (Editörler): *Hava Hukuku Sempozyumu*, HÜHF, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.
- Fuad Nimani: Minister of Human Rights of Irak, **Opening Statement**, International Human Rights Conference, Dedeman Hotel, 21-23 May, Ankara, 2009.
- GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref: **Anayasa Hukuku**, 3. B., Ankara, 1991.
- GÜLŞEN, Arzu: “**Yargı Yetkisinin Kullanılmasına İlişkin Kararlar**”, Kamu Denetçiliği Kurumu, **Çalışma Grubu Raporları**, s. 101-119.
- HAMİDULLAH, Muhammed: “**Administration of Justice in Early Islâm**”, Islâmî Culture, The Hyderabad Quarterly Review, Edited by M. Asad Weiss, Vol. XI, Hyderabad-Deccan, 1937, pp.163-171.
- HUNTINGTON, Samuel P.: **The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order**, Simon and Schustre, New York, London, Toronto, Sydney, New York, 2003

- Hüseyin Hamid Hasen : **Nazariyyetü'l-Maslahat (Kamu Yararı Kuramı)**, Mektebetü'l-Mütenebbi, Kahire, 1981
- İBN FERHUN: **Tabsiratü'l-Hükkam**, C. I-II, Mısr, 1378/1958
- İNALCIK, Halil: **“Adaletname”**, DİA, C.I, İst. 1988.
- İNALCIK, Halil: **“Mahkama-The ottoman empire-the earlier centuries”**
The Encyclopadia of İslam, New Edition, Volume VI, Leiden 1991, pp. 3-5.EI-1991.
- İnsan Hakları Başkanlığı (Başbakanlık): **2007 Türkiye İnsan Hakları Raporu**, TİHR-2007, Ankara, 2009.
- İnsan Hakları Başkanlığı (Başbakanlık): **2007 Türkiye İnsan Hakları Raporu Çalışmaları**, Ankara-2008.
- İnsan Hakları Başkanlığı (Başbakanlık): **2008 Türkiye İnsan Hakları Raporu-TİHR-2008**, Ankara, 2009.
- İnsan Hakları Başkanlığı (Başbakanlık): **Medeniyetler İttifakı Uluslararası İnsan Hakları Konferansı - Alliance of Civilisations International Human Rights Conference**, 2009: İnsan Haklarında Farkındalık Yılı (Awareness Year on Human Rights), 21-23 Mayıs 2009, ss. 1-264, Ankara-2009.
- Human Rights Presidency (Başbakanlık): **Turkey Human Rights Reports, 2007**, THRR-2007, Ankara-2009.
- Human Rights Presidency (Başbakanlık): **Turkey Human Rights Report, 2008**, THRR-2008, Ankara-2009.
- JENNİNGS, Ronald C.: **"Limitations of The Judicial Powers of The Kadi İn 17 th C. Ottoman Kayseri"**, Studa İslamıca, V. 50, pp. 151-184.
- Qadri, Anwar A. : **Islamic Jurisprudence in The Modern World**, New Delhi,1986, Taj Company.
- Kalliope Spanou: Prof, Deputy Ombudsman of Greece, **“Ombudsman: An Institution for The Realisation of Rights”**, International Human Rights Conference, Dedeman Hotel, 21-23 May, Ankara, 2009, s. 110-111.
- KAYA, Cemil: **İdare Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı**, Seçkin Yayınları, 2005.
- Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık): **Birinci Uluslararası Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) Sempozyumu**, Ankara, 03 Eylül 2013. Afşar Matbaacılık, Baskı tarihi 01.10. 2014.

- Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık): **Çalışma Grubu Raporları**, Basım Tarihi, Ankara, 01.10. 2014, Afşar Matbaacılık.
- Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık): **Kadın Hakları ve Ombudsmanlık**, Çalıştay Raporu, 2. Baskı, KDK Yayınları no. 25, Ankara, Aralık 2019.
- Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık): **Kadına ve Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesine İlişkin Mekanizmaların Etkinliğinin Artırılması Çalıştay Raporu**, 2. Baskı, Aralık 2019.
- Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık): **6. Yılında Ombudsmanlığın Dünü, Bugünü, Yarını**, Sempozyum Raporu, KDK Yayınları no. 32, 14 Şubat 2019, Ankara, Ağustos 2019.
- Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık): **Çocuk Tesliminde Hak İhlallerine ve Yoksulluk Nafakasına İlişkin Özel Rapor**, KDK Yayınları no. 34, Aralık 2019.
- Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık): **Kamu Denetçiliği Kurumu Başvuru ve İyi Yönetim Rehberi**, KDK Yayını, Ankara 2022.
- Kamu Görevlileri Etik Kurulu: **Kamu Görevlileri Etik Kurulu Yönetmeliği**.
- Kamu Görevlileri Etik Kurulu: **Etik Rehber**, Ankara 2022, 8. Baskı.
- Kamu Görevlileri Etik Kurulu: **Yerel Yönetimler Etik Rehberi**, Ankara, 2020.
- KEFEK (Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu): TBMM, 27. Yasama Dönemi KEFEK **Tanıtım Kitapçığı**, Ankara, Eylül 2019, KEFEK Yayın No. 22.
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK): **Kişisel Verilerin Korunması Mevzuatı**, Ankara, Ağustos 2021, KVKK Yayını.
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK): **Madde Gerekçesi İle KVK Kanunu Bilgi Notu ve Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Terimler Sözlüğü**, KVKK yayını no. 25, Ankara, 2021.
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK): **44'üncü Küresel Mahremiyet Asamblesi (Global Privacy Assambly: GPA)**, İstanbul, 25—28 Ekim, 2022.
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK): **Guideline On Considerations In The Processing of Biometric Data**, KVKK Yayını, Ankara, ty.

- Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK): **Biyometrik Verilerin İşlenmesinde Dikkat Edilmesi gereken Hususlara İlişkin Rehber**, KVKK yayını no. 32, Ankara, tarih yok.
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK): **Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama rehberi**, KVKK Yayını no. 1, Ankara, 2019.
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK): **Unutulma Hakkı** (Unutulma Hakkının Arama Motorları Özelinde Değerlendirilmesi), KVKK Yayını, No. 34, Ankara, ty.
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK): **Data Protection in Turkey**, KVKK Yayını No. 27, Ankara, ty.
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK): **Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesi Rehberi**, KVKK Yayını no. 24, Ankara, 2019.
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK): **Örneklerle Kişisel Verilerin Korunması**, KVKK Yayını No. 29, Ankara, ty.
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK): **Yapay Zekâ Alanında Kişisel Verilerin Korunmasına Dair Tavsiyeler**, KVKK Yayını No. 33, Ankara, ty.
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK): **Sorularla Veri Sorumluları Sicil Bilgi Sistemi (VERBİS)**, KVKK yayını no. 22, Ankara, 2021.
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK): 100 Soruda **Kişisel Verilerin Korunması Kanunu**, KVKK Yayını no. 3, Ankara, 2021.
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK): **Yayımlanmış Kişisel verileri Koruma Kurumu Kurulu Kararları (2018-2021)**, KVKK Yayını no. 39, Ankara, 2022.
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK): **6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkında Doğru Bilinen Yanlışlar-2**, KVKK Yayını No. 35, Ankara, ty.,
- KRAMERS, J. H.: "Şeyh-ül-İslâm" maddesi, İA, C. XI, (s. 485-489).
- Küçüközyiğit, H.Galip: "**Bağımsız Bir Kamusal Denetim Organı: Ombudsman**", <http://www.turkhukuksitesi.com>.
- MALKOÇ, Şeref (Düzenleyen): **İkinci İstanbul Uluslararası Ombudsmanlık Konferansı, İyi Yönetim İlkeleri ve Ombudsmanlık**, 18-19 Kasım 2019.

- Maurice Duverger: **Halksız Demokrasi**, Çeviren İsmail Özü, İst. 1969, Dördüncü Yayınevi.
- MUTAF, Abdulaziz: “**Osmanlı Hukuk Sisteminde Dostane Çözüm: “Sulh” Uygulaması**”, bu makale TURCICA Dergisinin 36. sayısında (2004) (Sayfa 125-140) “*Amicable Settlement in Otoman Law: Sulh System*” başlığıyla İngilizce olarak yayınlanmıştır.
- NAGY, GY. KALDY: “**Kadı-Ottoman Empire**”, Eİ,1978), article, (New Edition), Vol. IV, Leiden, 1978.
- ODYAKMAZ, Zehra: “**Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) Kurumu’nun Türkiye İçin Gerekliliği**”, Medeniyetler İttifakı Uluslar arası İnsan Hakları Konferansı, 21–23 Mayıs 2009, ss. 209-235.
- ODYAKMAZ, Zehra: “**Necessity of Public Inspection (Ombudsman) Institution for Turkey**”, International Human Rights Conference, Dedeman Hotel, 21-23 May, Ankara, 2009, pp. 236-264.
- ORTAYLI, İlber: “**Some Observations on the Institution of Qadi in the Ottoman Empire**”, Bulgarian Historical Rewiev, Sofia, 1982, (pp. 57-68
- ONAR, S. Sami: **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, C. I–III, 3. B., İst. ty., İsmail Akgün Matbaası.
- OKAY-TEKİNSOY, Özge ve Diğerleri: **İdare Hukuku**, 5. Baskı, XXII Levha Yayını, İst. 2013.
- ÖZBUDUN, Ergun: **Türk Anayasa Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 11. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2010.
- ÖZDEN, Kemal: **Ombudsman (Kamu Denetçisi) ve Türkiye’deki Tartışmalar**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2010.
- PICKL, Viktor J.: “**Islamic Roots of Ombudsman Systems**”, The Ombudsman Journal, 1987, No. 6.
- SERAHSİ, Şemsüddin: **el-Mebcut**, C. XVI, İst. 1403/1983, Çağrı Yayınları.
- SEVİNÇ, İsmail: “**Kamu Yönetiminin Denetlenmesinde yeni Bir Yöntem Olarak Ombudsmanlık Kurumunun Uygulanabilirliği**”, Süleyman Demirel Üniversitesi, İİBF Dergisi, Yıl 2015, C. 20, S. 4, s. 99-121.
- SOYKAN, Cavidan: “**AİHM İçtihatlarında BEH**”, AÜHFD, C. 56, Sy. 2, 2007.
- Statute of the Ombudsman, Le Médiateur**, Lisboa, Portekiz, 1998, article, 1, 6.

- Project (Ireland): **Study Visit to Ireland (Dublin) and North Ireland (Belfast) on Human Rights Commissions and Non-Governmental Organisations**, “Project on Support for the Implementation of Human Rights Reforms in Turkey”, (2-8 July 2007). Arranged by Council of Europe-Irish Council for Civil Liberties.
- Project (Swedish): **Study Visit to Swedish (Stockholm) on Ombudsmen**, “Project on Support for the Implementation of Human Rights Reforms in Turkey”, Human Rights Commission and Non-Governmental Organisations, 27-31 August 2007. Visit to Committee of Helsinki Human Rights, Ombudsman of Opportunity Ombudsman, Handikap ombudsmannen-HO, Sweden Parliament Ombudsmannen (JO), Ombudsman for Children, Ombudsman for ethnic discrimination (DO), Sweden Human Rights NGO's Foundation.
- Project (Czech Republic): Study Visit to Czech Republic, **Ombudsmanship Institution**, “Project on Support for the Implementation of Human Rights Reforms in Turkey”, 14-18 May 2007.
- Project (Austria): **Study Visit to Austria**, Avusturya Avrupa Ombudsmanlık Kurumuna (europaisches Ombudsmann Institut) Çalışma Ziyareti, **“Project on Support for the Implementation of Human Rights Reforms in Turkey”**, Avrupa Ombudsman Enstitüsü, Tirol Bölgesi Ombudsman Kurumu, 12-16 February 2007.
- Project (Spain): **Study Visit to Spain** Madrid Ombudsman Bureau, 7-10 Mayıs 2007; “Project on Support for the Implementation of Human Rights Reforms in Turkey”, (Consejo General Del Poder Judicial=Genel Adli Şura, Madrid; Defensor Del Pueblo=Kamu Denetçisi Makamı; Çocuklar ve Gençlik Konusunda Kamu Denetçisi Makamı, Madrid).
- Project (Portuguese): **Study Visit to Portuguese (Lisboa) on Ombudsman**, “Project on Support for the Implementation of Human Rights Reforms in Turkey”, Human Rights Commission and Non-Governmental Organisations, 30 September 2007- 6 October 2007. Visit to the Office of Ombudsman, Visit to the Commission For Citizenship and Gender Equality, Visit to the Inspectorate General of Home Affairs, Visit to the National Commission for the Protection of Children and Young People at Risk, Visit to the High Commissioner for Immigration and Intercultural Dialogue, Visit to the Prison of Carregueira (Belas, Sintra).
- Project (France, Strasbourg and Luxemburg): **Study Visit to France (Strasbourg) and Luxemburg, 15–20 October 2007**. “Project on Support for the Implementation of Human Rights Reforms in Turkey”, Arranged by Council of Europe.

Project (Morocco): **First Meeting of the Mediterranean Institutions of Divan al Medhalim, Mediators and Ombudsman**, Rabat 8-9-10 November 2007.

Project (Italy): **Rights of Persons Deprived of Their Liberty: The Role of National Human Rights Structures Who are OPCAT Mechanisms and of Those Who are Not**”, Arranged by Council of Europe Commissioner for Human Rights and University of Padua, Italy Padua, 9-10 April 2008.

Project (Russia): **Complaints Against the Police-Their Handling by the National Human Rights Structures**, Arranged by Council of Europe Commissioner for Human Rights, St Petersburg, Russia, 20-21 May 2008.

Project (Eiçpt): **(1) 4th Meeting of the Governance Forum (IGF)**, 15-18 November 2009, Sharm El Sheyh, Egypt, Day Three Tuesday, 17th of November, 2009.

:(2) Conference of Ombudsman, Cultural Dialogue and Human Rights in a Changing Society, Cairo, 17-18 December, 2009.

Project (AİHS, 10-11): **“Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10 uncu Maddesinde belirtilen İfade Özgürlüğü ve 11 inci Maddesi’nde belirtilen Dernek Kurma ve Toplantı Özgürlüğü Hakkının Türk Mevzuatında ve Uygulamasında Korunması”**, Hâkim ve Cumhuriyet Savcılarına Yönelik Eğitim Semineri, Düzenleyen: Avrupa Konseyi ve Adalet Bakanlığı, Dedeman Hotel, Diyarbakır-22-23 Şubat 2007.

Project (AİHS, 10-11): **“Türk Ceza Kanunu ve AİHS’nin 10 ve 11 inci Maddeleri”**, Hâkim ve Cumhuriyet Savcılarına Yönelik Eğitim Semineri, Düzenleyen: Avrupa Konseyi ve Adalet Bakanlığı, Dedeman Hotel, Diyarbakır-22-23 Şubat 2007.

Project (AİHS, 10-11): **“AİHS 10 uncu ve 11 inci Maddelerde garanti altına alınan haklar çerçevesinde Türk Yüksek Mahkemesinin içtihatları ve Türk Ceza Kanunu’nun tartışılması”**, Hâkim ve Cumhuriyet Savcılarına Yönelik Eğitim Semineri, Düzenleyen: Avrupa Konseyi ve Adalet Bakanlığı, Dedeman Hotel, Diyarbakır-22-23 Şubat 2007.

TEMİZEL, Zekeriya: **“Yurttaşın Yönetime Karşı Korunmasında Bir Başka Denetim Organı: Ombudsman”**, Yeni Türkiye Dergisi, Mart-Nisan 1997, Sy. 14.

Tevkii Abdurrahman Paşa Kanunnamesi, MTM, C. I., s. 498-544.

- Tursunbek AKUN: “**İnsan Haklarının Evrenselliği ve İnsan Hakları Konusunda Ombudsman ve Milli Kurumların Rolü**”, Uluslararası İnsan Hakları Konferansı, Dedeman Hotel, 21-23 Mayıs, Ankara, 2009.
- The Act with Instructions for the Parliamentary Ombudsmen** (1986:765).
www.jo.se/page.aspx?menuId=37
- The Constitution of Sweden The Fundamental Laws and the Riksdag Act**, 2000, With an introduction by Erik Holmberg and Nils Stjernquist, Published by Sveriges Riksdag, SE-100 12 Stockholm, SWEDEN
- The Parliamentary Ombudsmen**, Stockholm, 2005.
- The Swedish Parliamentary Ombudsmen**, Report for the period 1 July 2005 to June 2006 (summary in English), Stockholm-2006.
- TORTOP, Nuri: “**Ombudsman Sistemi ve Çeşitli Ülkelerde Uygulanması**”, Amme İdaresi Dergisi, Ankara 1998.
- TURAN, Osman: **Türkiye Selçukluları Hakkında Resmi Vesikalar, Metin, Tercüme ve Araştırmalar**, 2. Baskı, TTKY, Ankara, 1988
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı: **Osmanlı Devleti Teşkilatına Medhal**, 4. B., TTKY, Ank. 1988.
- YILMAZ, Cevdet-DİNÇER, Ömer: **Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma, 1. Değişimin Yönetimi İçin Yönetimde Değişim**, Başbakanlık, Ankara, 2003.
- WEISS, Bernard G.: “**Qadi**”, Encyclopedia of Religion, C. XII, New York, 1987.